

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A fedezetelvonó szerződés az új Polgári Törvénykönyv tükrében

Szerző: dr. Ivanov Márta

2016. április 30.

Esztergom

I. Jogtörténeti előzmények, jogszabályi alapok

A hitelezőket megkárosító ügylettel szembeni jogvédelem intézménye nem a mai kor találmánya. A hitelező megkárosítására irányuló vagyonelidegenítéssel (ajándékozás, eladás, tartozáselengedés stb.) szemben a praetor nyújtott jogsegélyt, megakadályozva az adóssal összejátszó vagy a mögöttes szándékról mit sem tudó személyek vagyonszerzését. Ebből a jogsegélyből fejlődött ki önálló keresetként az actio Pauliana, amely alapján a rosszhiszemű szerzőt kártérítésre, míg a jóhiszemű és ingyenesen szerző felet a gazdagodás megtérítésére lehetett kötelezni.¹

A fedezetelvonó szerződésekkel szembeni jogvédelem intézménye, a korai magyar magánjogban is ismert volt. Ennek gyakorlatáról Szladits a következőképpen írt: *„Csődön kívül is megtámadási jogot ad a törvény az egyes hitelezőknek, aki elől az adós a kielégítési alapot elvonta. Elsősorban azok az ügyletek megtámadhatóak, amelyek útján az adós vagyontól ingyenes elidegenítéssel csökkentette. A hitelező megkárosításának célzatával létesült elidegenítés azonban a hitelezővel szemben (viszonylagosan) akkor is hatálytalan, ha az átruházás visszerhes volt ugyan, de az adott ellenértéket nem a hitelező kielégítésére fordították.”*²

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényben a fedezetelvonó szerződésre vonatkozó rendelkezések a Kötelmi jog általános részében voltak megtalálhatóak. A régi Ptk. 203. § (1) bekezdése szerint *az a szerződés, amellyel harmadik személy igényének kielégítési alapját részben vagy egészben elvonták, e harmadik személy irányában hatálytalan, ha a másik fél rosszhiszemű volt, vagy reá nézve a szerződésből ingyenes előny származott.*

(2) Ha valaki hozzátartozójával vagy olyan jogi személlyel, amellyel való viszonyában többségi befolyás áll fenn, továbbá ha a jogi személy a tagjával vagy vezető tisztségviselőjével, illetve annak hozzátartozójával köt ilyen szerződést, a rosszhiszeműséget, illetve az ingyenességet vélelmezni kell. Ugyancsak vélelmezni kell a rosszhiszeműséget, illetve az ingyenességet azonos természetes vagy jogi személy befolyása alatt működő jogi személyek egymás közötti szerződéskötése esetén, akkor is, ha közvetlen vagy közvetett többségi befolyás nem áll fenn.

¹ Földi András-Hamza Gábor: A római jog története és institúciói, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996, 196.old.

² Magyar Magánjog III. Kötelmi Jog Általános Része, Budapest, 1941. 62.old.

(3) Az a fél, aki a szerződésből származó ingyenes előnytől fel nem róható módon elesett, a harmadik személy irányában nem felel.

A fedezetelvonó szerződésekre vonatkozó rendelkezések az új Polgári Törvénykönyv (2013. évi V. törvény, továbbiakban: Ptk.) Hatodik könyvének, a szerződések hatályára, hatálytalanságára vonatkozó rendelkezései között kaptak helyet. A Ptk. a korábbi joggal egyezően a relatív hatálytalanság szankcióját fűzi a fedezetelvonó ügyletekhez.

A 6:120.§- a fedezetelvonó szerződésekről a következőképpen rendelkezik:

(1) Az a szerződés, amellyel harmadik személy igényének kielégítési alapját részben vagy egészben elvonták, e harmadik személy irányában hatálytalan, ha a szerző fél rosszhiszemű volt, vagy rá nézve a szerződésből ingyenes előny származott.

(2) Ha valaki a fedezetelvonó szerződést hozzátartozójával vagy olyan jogi személlyel köti, amelyben többségi befolyással rendelkezik, továbbá ha jogi személy a tagjával vagy vezető tisztségviselőjével, vagy annak hozzátartozójával köt ilyen szerződést, a rosszhiszeműséget és az ingyenességet vélelmezni kell. Ugyancsak vélelmezni kell a rosszhiszeműséget és az ingyenességet azonos természetes vagy jogi személy befolyása alatt működő jogi személyek egymás közötti szerződéskötése esetén, akkor is, ha közvetlen vagy közvetett többségi befolyás nem áll fenn.

(3) A harmadik személy kérelmére a szerző fél a megszerzett vagyontárgyból való kielégítést és a vagyontárgyra vezetett végrehajtást túrni köteles.

(4) Ha a szerző fél a fedezetelvonó szerződéssel megszerzett vagyontárgyat rosszhiszeműen átruházta vagy attól rosszhiszeműen elesett, a harmadik személlyel szemben a megszerzett vagyontárgy értékéig helytállni köteles.

(5) A fedezetelvonó szerződés szabályait kell alkalmazni akkor is, ha az előny nem a szerződési jognyilatkozatot tevő személynél jelentkezik.

Amint látható, az új Ptk. a fedezetelvonó szerződésekre vonatkozó szabályokat részben megtartotta, részben módosította, kibővítette a gyakorlatban kikristályosodott elvekkel. Expressis

verbis kimondja a szerző fél tőrési kötelezettségét, felróhatóságtól függetlenné tette a fedezetelvonó szerződéssel megszerzett dolog továbbadójának felelősségét, és szabályozza a fedezetelvonó szerződések láncolatának esetét is.

A fedezetelvonó ügyeletek jogalkalmazási kérdéseiben a Legfelsőbb Bíróság 1/2011.(VI.15.) PK véleménye ad továbbra is eligazítást, azonban a megváltozott rendelkezésekre tekintettel a Kúria 1/2014. PJE határozata a PK vélemény 8. pontját a Ptk. alkalmazása körében már nem tartja irányadónak.

II. A fedezetelvonó ügyeletek alanya, tárgya és aktusa

A fedezetelvonó szerződés esetében egy legalább háromszereplős jogvisztonnyal találkozunk: egy adóssal, aki a tulajdonában álló dolgot elidegeníti, megterheli stb., egy szerző féllal, aki a vagyontárgyat megszerzi, vagy azon jogot szerez, illetve egy harmadik személlyel, akinek az adóssal szemben követelése áll fenn, és a szerződéssel kielégítési alapját egészben vagy részben elvonták. Azért írtam, hogy legalább háromszereplős a jogviszony, mert azon túl, hogy a három pozícióban természetesen többen is állhatnak, a Ptk. 6:120.§ (5) bekezdése szerint a hitelezőnek keresetőségi joga van azokkal szemben is, akiknek a szerző fél a dolgot elidegeníti, vagy továbbadja, mindaddig, amíg a fedezetelvonó jelleg bizonyítható.

A fedezetelvonó ügyeletek tárgya lehet ingatlan, és ingó dolog, forgalomképes vagyoni értékű jog, és a kötelezettet illető követelés is. A szerződés tárgya azonban a harmadik személy viszonylatában fedezetnek kell, hogy minősüljön, ennek kritériumairól a későbbiekben lesz szó.

A Ptk. rendelkezése a fedezetelvonás körében a szerződés fogalmát használja, azonban ez nem jelenti azt, hogy a fedezetelvonó jelleget ne lehetne megállapítani egyéb ügyeletek esetében is. Való igaz, hogy a hétköznapi életben, a leggyakrabban szerződéssel, tehát kétoldalú jogügylettel kerül sor a fedezetelvonásra, azonban az megvalósítható az adós egyoldalú jognyilatkozatával is. Ez esetben az ügylet mindig ingyenes, ugyanis ha a másik oldalon ellenszolgáltatás állna, a jogügylet már kétoldalú lenne. Egyoldalú jogügylettel valósítható meg a fedezetelvonás díjkitűzés és közérdekű célra vállalt kötelezettség esetében is. Függetlenül attól, hogy a fedezetelvonásra egy-

vagy kétoldalú kötelem vállalásával kerül sor, ahhoz a törvény egységesen a relatív hatálytalanság szankcióját rendeli.

A jogszabályhely a szankcionálandó cselekmény fogalmaként általánosságban az elvonás szót használja. Az ügylettel ugyanis az adós a hitelező kielégítési alapját egészben vagy részben elvonja. Ez jellemzően az adós valamely vagyontárgyának elidegenítésével történik, a tulajdon átruházás jogcíme pedig igen sokszínű lehet: adásvétel, ajándékozás, apport stb. Kiemelendő azonban, hogy önmagában az apportálás nem jelent fedezetelvonást, az apport ellentétele ugyanis az üzletrész, amely változatlanul a hitelezők rendelkezésére áll (EBH 2000.326.). Az átruházás megvalósulhat forgalomképes vagyoni értékű jog átruházása, illetve valamely követelés engedményezése útján is. A fedezetelvonó jelleg megállapítására sor kerülhet olyan esetben is, amikor a vagyontárgy tulajdonosa az adós marad, azonban azon zálogjogi terhet alapít annak érdekében, hogy a hitelező a kielégítési sorrendben hátrébb kerülve ne nyerjen kielégítést. A fedezetelvonás fogalmilag kizárt akkor, ha a szerző fél jogszabályban biztosított joga alapján él a követelése biztosításának lehetőségével.³

Megállapítható, hogy a szerződési szabadság következtében a csalárd módon eljáró szerződők kreativitása is igen sokszínű, nem biztos azonban, hogy minden fedezetelvonó szerződés a Ptk. 6:120.§-ába foglalt rendelkezések hatálya alá tartozik, többlettényállási elemek megvalósulása esetén ugyanis könnyen sor kerülhet semmisség megállapítására is (pl: jó erkölcsbe vagy jogszabályba ütközés, színlelés esetében).

III. A fedezetelvonó jelleg megállapításának konjunktív feltételei

A fedezetelvonó szerződés harmadik személlyel szemben akkor hatálytalan, ha:

- harmadik személynek a fedezetelvonó szerződés megkötésekor követelése áll fenn az adóssal szemben;
- a szerződés a követelés kielégítési alapját részben vagy egészben elvonja;
- és az adóssal szerződő másik fél rosszhiszemű volt, vagy pedig a szerződésből reá nézve ingyenes előny származott.

³ 1/2011. (VI.15.) Pk vélemény 2. pont

A bíróság a fedezetelvonó szerződés megállapíthatóságának konjunktív feltételeit mindig a szerződés megkötésének időpontjára vonatkozóan vizsgálja. A hitelező követelésének a fedezetelvonó szerződés megkötésekor már fenn kell állnia, nem feltétel, hogy az lejárt legyen, azonban a kereset beadásának időpontjában már az igény állapotába kell kerülnie. A követelés akkor minősül igénynek, ha az már keresettel érvényesíthetővé válik, azaz lejárt.

Abban az esetben, ha a hitelező követelése a fedezetelvonó szerződés megkötését követően keletkezik, kizárólag a kereset elutasításának lehet helye. Perjogi szempontból az sem feltétele a keresetindításnak, hogy a követelés fennálltát jogerős bírósági vagy más határozat megállapítsa, természetesen ilyen határozat birtokában a bizonyítási eljárás is egyszerűbbé válik. Végrehajtható okirat hiányában a hitelező a követelése fennálltát és összegét is bizonyítani köteles (BDT 2011/1/4.). Amennyiben a hitelező követelésre vonatkozó bizonyítása nem jár sikerrel, a bíróság a további körülményekre vonatkozó bizonyítási indítványokat és végül a keresetet is el fogja utasítani.

Azt, hogy a szerződés a hitelező kielégítési alapját részben vagy egészben elvonta, szintén a szerződéskötéskor fennállott helyzet vizsgálata alapján állapítható meg. Ahogy az előbbieken a követelés fennálltát megállapító jogerős határozat vagy végrehajtható okirat megléte, úgy a követelés végrehajtás útján való érvényesítése sem előfeltétele a perindításnak.

A kielégítési alap elvonása körében a bizonyítási teher a hitelezőn van, aki gyakorta sikertelen végrehajtást követően fordul a bírósághoz, ekkor szerez ugyanis tudomást arról, hogy kielégítési alapját elvonták. Ilyen esetekben például egy nemleges foglalási jegyzőkönyv birtokában a hitelező könnyen eleget tesz a rá háruló bizonyítási tehernek. Természetesen az adósnak minden esetben lehetősége van arra, hogy ellenbizonyítással élve olyan vagyonelemet mutasson fel, ami a hitelező teljes kielégítésére alkalmas.

Valamely vagyonelem elidegenítése esetén nem lehet megállapítani a kielégítési alap elvonását akkor, ha az adósnak olyan egyéb vagyona, jövedelme van, ami a követelés kielégítésére kellő fedezetet biztosít (BDT 2008/5/78). Ilyen esetekben a kereseti kérelemnek még akkor sem lehet helyt adni, ha az adós valóban fedezetelvonó cézzal idegenítette el valamely vagyontárgyát.

Az adóssal szerződő fél tudattartamának vizsgálatára kizárólag visszterhes szerződések esetében kerül sor. Abban az esetben ugyanis, ha a vagyoni juttatásért ellenszolgáltatás nem járt, nincs jelentősége annak, hogy a szerződő fél maga is csalárd módon járt el, vagy tudott az adós ilyen szándékáról. A szerző fél rosszhiszeműnek akkor minősül, ha tudott, vagy az adott helyzetben elvárható gondosság mellett tudnia kellett a követelés fennálltáról és arról, hogy a szerződés a hitelező követelésének a kielégítési alapját részben vagy egészben elvonta.⁴

Főszabály szerint a rosszhiszeműséget az erre hivatkozó félnek kell bizonyítania.

Visszterhes jogügylet esetében kérdésként merülhet fel, hogy ha az adós által nyújtott szolgáltatásért ellenszolgáltatás jár, mégis miben ragadható meg a visszterhes szerződések fedezetelvonó jellege?

Török Tamás magyarázata szerint: *„Ingyenes jogügylet esetében az adós vagyona nyilvánvalóan csökken. Visszterhes jogügylet esetében az adós ellenszolgáltatás kap. Ezért a visszterhes jogügylet csak akkor minősül fedezetelvonó ügyletnek, ha az adós ellenszolgáltatásként nem jut hozzá egy másik vagyontárgyhoz, hanem az őt illető ellenszolgáltatás valamilyen részére kifejtett tevékenységben, vagy általa végzett használatban rejlik.”*⁵

Az 1/2011. (VI.15.) PK. vélemény szerint: A szerző fél rosszhiszeműségét megalapozza, ha az ellenszolgáltatás (jellemzően pénzzolgáltatás) valós ugyan, a szerző fél azonban tudja, hogy a végrehajtással jól megragadható vagyontárgy elidegenítése azért történt, hogy a befolyt ellenértéket a kötelezett a jogosult elől elvonja. A bírói gyakorlat szerint rosszhiszeműnek minősülhet a szerző fél akkor is, ha az általa adott ellenszolgáltatás a jogosult kielégítésére alkalmatlan (pl. az ellenértéket nem tényleges ellenszolgáltatással, hanem beszámítással teljesíti, vagy végrehajtás alól mentes vagyontárgyat juttat a kötelezettnek).

A fedezetelvonó jelleg megállapítására tehát nem csak akkor kerülhet sor, ha az ügylet eredményeképpen az adós vagyona csökkent, hanem akkor is, ha ugyan megkapta a juttatott vagyonért a pénzbeli egyenértéket - tehát a szerződés megkötésekor a vagyonsökkenés nem következett be - de a kapott összeg már nem áll rendelkezésre, azt az adós felélte, elrejtette stb.

⁴ Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz Ptk. 6:120.§-ához

⁵ Török Tamás: A fedezetelvonó szerződés és annak új szabályai a Ptk.-ban, Gazdaság és Jog, 2002/3.

Ilyenkor is vagyonsökkenés következik be, ami a szerződés megkötésétől későbbi időpontra esik, ez azonban nem akadályozza a fedezetelvonó jelleg megállapításának. Ennek jogi indoka abban áll, hogy az adósnak számolnia kell azzal, hogy a vele szemben fennálló követelést lejáratkor ki kell elégítenie, és a jóhiszeműség elve azt diktálja, hogy az ésszerű gazdálkodás követelményét betartva annak kielégítésére kell törekednie. Abban az esetben azonban, ha az adós nem a fedezetelvonás célzatával, csupán megélhetése érdekében teszi pénzzé vagyonát, rosszhiszeműség és így fedezetelvonás megállapítására sincs lehetőség.

Amennyiben a szerződésből a szerző fél részére ingyenes előny származott, az ügyletben részt vevő felek jó vagy rosszhiszeműsége közömbös, annak vizsgálatára nem kerül sor. Megállapítható tehát a fedezetelvonó jelleg akkor is, ha az adós vagy a szerző fél jóhiszeműen járt el, tudatuk nem fogta át, hogy az ügylettel harmadik személy kielégítési alapját elvonják. A fedezetelvonó ajándékozási szerződés relatív hatálytalanságának vizsgálata körében közömbös, hogy a szerződést kötő feleket nem a fedezetelvonás, hanem egyéb gazdasági megfontolások motiválták (BH2008.155). Az ingyenes szerző jó- vagy rosszhiszeműsége azért közömbös, mert a törvény az így vagyonhoz jutót azért kötelezi helytállásra, mert őt vagyoni hátrány az ellenszolgáltatás nélkül szerzett dolog elvesztése folytán nem fogja érni (BH1995.458.). Az ingyenesség megdöntésére nem alkalmas a szülőknél az ajándékozást követő megállapodása, amely szerint a gyermek részére történő ajándékozás tartásdíj fejében történt (BH2011.307.).

IV. A fedezetelvonó szerződéseknél alkalmazandó törvényi vélelem

Az új Ptk. fenntartotta az ingyenesség és rosszhiszeműség megdönthető törvényi vélelmét arra az esetre, ha valaki a fedezetelvonó szerződést hozzátartozójával vagy többségi befolyása alatt álló jogi személlyel, továbbá jogi személyként saját tagjával, vezető tisztségviselőjével vagy ezek hozzátartozójával köti, illetve többség befolyás hiányában akkor is, ha azonos természetes vagy jogi személy befolyása alatt álló jogi személyek kötnek egymással szerződést.

Ezen vélelem felállításának indoka, hogy a vagyonkimentés leggyakrabban családi vagy szoros gazdasági kapcsolatban álló személyek segítségével történik. A vélelemmel szemben a bizonyítási

teher a szerződést kötő felekre hárul, bizonyítaniuk kell, hogy az ügylet visszterhes volt (a pénz rendelkezésre állt, azt átutalták, átadták) és, hogy jóhiszeműen jártak el. Ez utóbbi bizonyítása - például, hogy a hozzátartozó nem tudott a követelésről és arról, hogy vagyonkimentésben vesz részt - szinte lehetetlen. Kizárólag a visszterhesség és ingyenesség konjunktív feltételeinek bizonyítottága esetén nem minősül a szerződés fedezetelvonónak, az egyik sikertelen bizonyítása esetén, a másik feltétel vizsgálatára már nem is kerül sor a perben.

V. A fedezetelvonó szerződés jogkövetkezménye, a relatív hatálytalanság

Relatív hatálytalanság megállapítására kizárólag érvényesen létrejött szerződések esetében kerülhet sor. Az érvénytelenség és a hatálytalanság egymáshoz közel álló, de nem azonos tartalmú fogalmak, jogi hatásuk is különböző. A szerződés akkor érvényes, ha mind alakilag, mind tartalmilag megfelel azoknak a jogszabályoknak, melyek az adott szerződésre irányadóak. A jogügylet hatályossága viszont azt jelenti, hogy az érvényes szerződésből eredő jogok érvényesíthetőek, a kötelezettségek kikényszeríthetőek, tehát a jogügylet képes kifejezni mindazokat a joghatásokat, amelyek érdekében a felek létrehozták.⁶

A relatív hatálytalanság annyiban mutat rokon vonást a megtámadhatósággal annak feltételeességében, hogy a fedezetelvonó szerződés is csak akkor lesz viszonylagosan hatálytalan, ha a hitelező kéri annak megállapítását.⁷

Abban az esetben tehát, ha a fedezetelvonó szerződés érvényesen létrejött, de bizonyítást nyernek a fedezetelvonás törvényi kritériumai, a szerződés relatív hatálytalanságának megállapítására kerül sor. Relatív hatálytalanság esetében a szerződés nem mindenkivel szemben, kizárólag azon harmadik személy viszonylatában lesz hatálytalan, akinek kielégítési alapját a szerződés elvonta. Éppen ezért a szerződés fedezetelvonó jellegére nem bárki, hanem csak a sérelmet szenvedett fél hivatkozhat. Ennek indoka abban áll, hogy a jogalkotó a fedezetelvonó jelleget nem tekintette olyan súlyú jogsérelemnek, ami a szerződés semmissé tételét indokolta volna, a hitelező érdeke is csak azt indokolja, hogy az elidegenített vagyontárgyból kielégítést kereshessen.

6 1/2002. Polgári jogegységi határozat

7 Török Tamás: A fedezetelvonó szerződés és annak új szabályai a Ptk.-ban (Gazdaság és jog 2002/3.)

1. A szerző fél helytállási kötelezettsége

Az új Ptk. már törvényi szintre emelte a bírói gyakorlat által kimunkált, azon jogkövetkezményt, hogy a szerző fél túrni köteles a hitelezőnek, a megszerzett vagyontárgyból való kielégítését, a vagyontárgyra vezetett végrehajtást.

A harmadik fél meglévő vagyontárgy esetében túrni köteles, hogy arra a hitelező végrehajtást vezessen, de dönthet úgy is, hogy kifizeti a tartozást az adós helyett. Mindkét esetben megtérítési igénye keletkezik az adóssal szemben azzal a különbséggel, hogy végrehajtás esetében kárának megtérítését követelheti az adóstól az általános felelősségi szabályok szerint.

A tulajdonjogot megszerző fél arra azonban nem kötelezhető, hogy a behajthatatlanná vált tartozást a szerződő partnere hitelezőjének fizesse meg, és annak behajtása érdekében a szerződés által nem érintett vagyontárgya vagy jövedelme sem vonható végrehajtás alá (BH1999.220.). A szerződő fél helytállási kötelezettsége, tehát cum viribus felelősség.

A Ptk. részben megváltoztatta a fedezetelvonó szerződéssel megszerzett vagyontárgy további átruházásának, illetve a vagyoni előnytől történő elesésnek a következményeit. Nem módosult a szabály a rosszhiszemű szerző tekintetében; ő a megszerzett vagyontárgy értékéig köteles helyt állni saját vagyonával, jóhiszemű szerzés esetében - ami csak ingyenes szerzés esetében fordulhat elő - a szerző fél akkor köteles helyt állni, ha a megszerzett vagyontárgy átruházására, illetve a vagyoni előnytől történő elesésre rosszhiszeműen kerül sor. A Ptk. tehát abban változtatta meg a korábbi szabályozást, hogy nem felelősségi tényállást hozott létre, tehát nem felróhatósághoz kötötte az ingyenesen szerző felelősségét, hanem rosszhiszeműséghez.⁸ A felróhatóság fogalma nem azonos a rosszhiszeműséggel.

A jogalkotó a törvény szövegébe emelte a fedezetelvonó szerződéssel többször gazdát cserélő vagyontárgy esetén követendő eljárást is. A hitelezőnek ez alapján lehetősége van arra, hogy ne csak az adóstól közvetlenül szerző, hanem az azzal további fedezetelvonó szerződést kötők marasztalását is kérje. A perben ilyenkor a fedezetelvonó szerződés konjunktív feltételeit

⁸ Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz Ptk. 6:120.§-ához

valamennyi szerződés esetében vizsgálni kell. Ha több szerződés minősül fedezetelvonónak, a szerzők helytállása a követelés erejéig egyetemleges, a vagyontárggyal rendelkező utolsó szerző a vagyontárggyal áll helyt, a közbülső szerzők pedig a vagyontárgy értékéig kötelesek helyt állni. Ilyen esetekben valamennyi szerző félnek perben kell állnia, a jogosult azonban eldöntheti, hogy valamennyi vagy csak egyes szerző felek marasztalását kéri.

VI. A fedezetelvonó szerződések tárgyában indított perek gyakorlata

A keresetindítás feltétele, hogy a hitelező követelése a perindításkor az igény állapotában legyen, azaz a tartozás lejártnak minősüljön. A hitelező által előterjesztett keresetben igényének értékét pénzben kell meghatározni, függetlenül attól, hogy az milyen jogi alapon keletkezett, továbbá keresete nem irányulhat a fedezetelvonó szerződésben kikötött dolog, szolgáltatás visszaadására. A pertárgy értéke főszabályként a követelés összege, a fedezetelvonó szerződés értéke pedig csak akkor jön számításba, ha az ennél kisebb (EBH2009.1966).

A hitelezőnek, a fedezetelvonás megállapítására irányuló megállapítási keresettel együtt, marasztalási keresetet is elő kell terjesztenie aziránt, hogy a bíróság a szerző felet a kielégítés tūrésére kötelezze. A szerző fél marasztalásának előfeltétele a jogosult kötelezettel szembeni igénye fennálltának és összecszerőségének bizonyítottasága.

Vita van azonban abban, hogy a hitelezőnek az adóssal szemben is elő kell-e terjesztenie marasztalás iránti keresetét abban az esetben, ha követelésének fennálltát korábban még nem bíralták el.

Az 1/2011. PK vélemény szerint a követelés teljesítése iránti marasztalási keresetet a jogosultnak akkor kell előterjesztenie, ha még nem született a kötelezettel marasztaló jogerős ítélet vagy más végrehajtható okirat, és a perben a kötelezett a jogosult követelését vitatja. A jogosult a kötelezettel szemben akkor is előterjeszthet marasztalás iránti keresetet, ha a kötelezett a követelést nem vitatja.

Ismert azonban olyan álláspont is a bírói gyakorlatból, amely szerint az adóssal szemben ilyen tartalmú marasztalási keresetet nem kell előterjeszteni, ugyanis az adós marasztalására vonatkozó rendelkezésnek az ítélet rendelkező részében sem kell megjelennie, elegendő ha a tartozás fennálltát és összegét a bíró az ítélet indokolásába foglalja bele.

A bíróság a keresetnek helyt adó ítéletében annak megállapítása mellett, hogy a megkötött szerződés a hitelező irányában hatálytalan, a szerző felet a kielégítés tūrésére kötelezi.

Fontos azonban megjegyezni, hogy ha a felperes kizárólag csak megállapítás iránt terjeszti elő keresetét, marasztalás iránti keresetet pedig egyáltalán nem terjeszt elő, keresetét a bíróság a Pp. 123. §-a alapján el fogja utasítani: a felperesnek lehetősége van ugyanis tūrésre kötelezést (teljesítést), azaz marasztalást kérni.

Gyakori hiba, hogy a felperes a fedezetelvonás okán, érvénytelenség megállapítását kéri a bíróságtól, annak egyéb feltételei hiányában. Ha a kereset kizárólag a fedezetelvonás tényére alapítottan irányul a szerződés érvénytelenségének megállapítására, a bíróság az érvénytelenségi kereset érdemi elutasítása mellett a szerződés relatív hatálytalanságára vonatkozó kereseti kérelem tárgyában folytatja le a pert.

Abban az esetben viszont, ha felperes az érvénytelenség okaként egyéb körülményt is megjelöl, és a perindításhoz szükséges jogi érdekét is igazolja, a bíróságnak először a szerződés érvényességét kell vizsgálnia, ugyanis az érvénytelenség a relatív hatálytalansággal a több-kevesebb viszonyában áll, annak jogkövetkezménye is súlyosabb. A szerződés érvénytelenségének és relatív hatálytalanságának megállapítására irányuló kérelmek egy kereseten belül hol vaglyagosan, hol eshetőlegesen kerülnek előterjesztésre. Az érvénytelenség körében jellemzően színleltségre, jó erkölcsbe ütközésre hivatkoznak, és gyakori, hogy annak ténybeli alapja sem kerül előadásra, kizárólag azért kéri az eredeti állapot helyreállítását, hogy a perindítás ténye feljegyzésre kerüljön az ingatlan-nyilvántartásba.

A Ptk.6:120.§-a szerinti fedezetelvonó szerződéstől meg kell különböztetnünk, a fedezetelvonó célzattal kötött semmis szerződést. Bár mindkét szerződés célja, hogy a hitelező ne juthasson hozzá követeléséhez, de semmis szerződés esetében csak látszólag kerül sor a fedezetelvonásra, a

szereződési akarat színlelt, míg a tényleges fedezetelvonó szereződésnél valós a fedezetelvonás, és legalább az egyik fél valós szereződési akarral rendelkezik. Mivel a színlelés semmisségi ok, az így kötött szereződés érvénytelen lesz, és rá az érvénytelenség jogkövetkezményei alkalmazandóak.

Felhasznált irodalom, jogszabályi hivatkozások:

Földi András-Hamza Gábor: A római jog története és intéciói, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996.

Magyar Magánjog III. Kötelmi Jog Általános Része, Budapest, 1941. 62.old.

Török Tamás: A fedezetelvonó szerződés és annak új szabályai a Ptk.-ban, Gazdaság és Jog, 2002/3.

Gellén Klára: A fedezetelvonó és a fedezetelvonás céljából kötött színlelt szerződés elhatárolása (<http://jesz.ajk.elte.hu/gellen24.html>) (letöltés dátuma: 2016.04.28.)

1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

Kommentár a Polgári Törvénykönyvhöz

1/2011. (VI.15.) PK vélemény

1/2002. Polgári jogegységi határozat

1/2014. Polgári jogegységi határozat

BH 1995.458.

BH 1999.220.

BH 2008.155.

BH 2011.307.

EBH 2000.326.

EBH 2009.1966.

BDT 2011/1/4.